

EUROPEISKA CENTRALBANKEN (ECB)

Europeiska centralbanken (ECB) är den centrala institutionen i Ekonomiska och monetära unionen och har sedan den 1 januari 1999 ansvaret för den monetära politiken i euroområdet. ECB och de nationella centralbankerna i alla EU-medlemsstater utgör tillsammans Europeiska centralbankssystemet (ECBS). Huvudmålet för Europeiska centralbankssystemet ska vara att upprätthålla prisstabilitet. Sedan den 4 november 2014 har ECB haft ansvaret för särskilda uppgifter i samband med tillsynen över kreditinstitut inom ramen för den gemensamma tillsynsmekanismen. I egenskap av banktillsynsmyndighet har ECB också en rådgivande roll när det gäller bedömningen av resolutionsplanerna för kreditinstitut.

RÄTTSLIG GRUND

- Artiklarna 3 och 13 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget).
- De viktigaste bestämmelserna återfinns i artiklarna 3.1.c, 119, 123, 127-134, 138-144, 219 och 282-284 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).
- Protokoll (nr 4) om stadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken, protokoll (nr 16) om vissa bestämmelser angående Danmark, vilka bifogats EU-fördraget och EUF-fördraget.
- Rådets förordning (EU) nr 1024/2013 av den 15 oktober 2013 om tilldelning av särskilda uppgifter till Europeiska centralbanken i fråga om politiken för tillsyn över kreditinstitut (förordningen om den gemensamma tillsynsmekanismen, SSM-förordningen).
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 806/2014 av den 15 juli 2014 om fastställande av enhetliga regler och ett enhetligt förfarande för resolution av kreditinstitut och vissa värdepappersföretag (förordningen om den gemensamma resolutionsmekanismen, SRM-förordningen).

ORGANISATION OCH FUNKTION

Enligt fördragen ansvarar ECB i huvudsak för den monetära politiken i euroområdet. SSM-förordningen ger ECB vissa tillsynsfunktioner för kreditinstitut med verkan från november 2014.

A. Den monetära funktionen

ECB och de nationella centralbankerna i alla medlemsstater utgör tillsammans Europeiska centralbankssystemet (ECBS), medan Eurosystemet omfattar ECB och de nationella centralbankerna i de medlemsstater som har euron som valuta. EUF-fördraget hänvisar snarare till ECBS än Eurosystemet, eftersom utgångspunkten var principen att alla medlemsstater slutligen skulle anta euron. För medlemsstater som ännu inte har antagit euron (eftersom de har undantag eller "opt-out") gäller inte vissa fördragsbestämmelser avseende ECBS, och när det i fördragen allmänt hänvisas till ECBS avses i praktiken i huvudsak Eurosystemet. ECB:s oberoende fastslås i artikel 130 i EUF-fördraget: "Då de utövar de befogenheter och fullgör de uppgifter och skyldigheter som har tilldelats dem genom fördragen och stadgan för ECBS och ECB ska varken Europeiska centralbanken eller någon nationell centralbank eller någon medlem av deras beslutande organ begära eller ta emot instruktioner från unionens institutioner, organ eller byråer, från medlemsstaternas regeringar eller från något annat organ."

1. Beslutande organ

ECB:s beslutande organ är ECB-rådet, direktionen och det allmänna rådet. ECBS styrs av ECB:s beslutande organ.

a. ECB-rådet

ECB-rådet ska bestå av ECB:s direktionsledamöter samt cheferna för de nationella centralbankerna i de medlemsstater som ingår i euroområdet. Enligt artikel 12.1 i ECB-stadgan ska ECB-rådet anta de riktlinjer och fatta de beslut som behövs för att säkerställa att uppgifterna utförs. ECB-rådet utformar den monetära politiken och fastställer de riktlinjer som krävs för dess genomförande. ECB-rådet ska anta en arbetsordning för ECB, utöva rådgivande funktioner och bestämma hur ECBS ska företrädas i internationellt samarbete (artikel 12.3-12.5 i ECB-stadgan). ECB-rådet får också delegera vissa befogenheter till direktionen (artikel 12.1 i ECB-stadgan). ECB-rådet sammanträder vanligtvis två gånger i månaden. Litauens anslutning till euroområdet den 1 januari 2015 utlöste genomförandet av ett system som tilldelar cheferna för de nationella centralbankerna rösträtter i ECB-rådet enligt ett rullande schema. Cheferna från de länder som rangordnats bland de fem första (i förhållande till storleken på deras ekonomier och finanssektorer) delar på fyra rösträtter. Alla övriga (för närvarande 14) delar på 11 rösträtter. Cheferna turas om att utnyttja rösträtterna på grundval av en månatlig rotation. Medlemmarna i ECB:s direktion bibehåller sina ordinarie rösträtter.

b. Direktionen

Direktionen består av ordföranden, vice ordföranden och fyra andra ledamöter. De ska utses av Europeiska rådet med kvalificerad majoritet på rekommendation av rådet, som ska ha hört Europaparlamentet och ECB-rådet. Ledamöternas mandatperiod är åtta år och mandatet kan inte förnyas (artikel 283.2 i EUF-fördraget och artikel 11.2 i ECB-stadgan). Direktionen ska ansvara för ECB:s löpande verksamhet (artikel 11.6 i ECB-stadgan). Den ska genomföra den monetära politiken enligt ECB-rådets riktlinjer

och beslut. Direktionen ger anvisningar till de nationella centralbankerna. Direktionen förbereder det allmänna rådets möten.

c. ECB:s allmänna råd

Det allmänna rådet är ECB:s tredje beslutande organ (artikel 141 i EUF-fördraget och artikel 44 i ECB-stadgan), men endast så länge det finns medlemsstater som ännu inte infört euron. Det allmänna rådet består av ECB:s ordförande och vice ordförande samt cheferna för de nationella centralbankerna i alla EU:s medlemsstater. Andra direktionsledamöter får delta i det allmänna rådets möten men har ingen rösträtt (artikel 44.2 i ECB-stadgan).

2. Syfte och uppgifter

Enligt artikel 127.1 i EUF-fördraget är huvudmålet för ECBS att upprätthålla prisstabilitet. Utan att åsidosätta detta mål ska ECBS också stödja unionens allmänna ekonomiska politik i syfte att bidra till uppnåendet av unionens mål, vilka beskrivs i artikel 3 i EUF-fördraget. ECBS ska handla i överensstämmelse med principen om en öppen marknadsekonomi med fri konkurrens och i enlighet med de principer som beskrivs i artikel 119 i EUF-fördraget. De grundläggande uppgifter som ECBS ska utföra (artikel 127.2 i EUF-fördraget, artikel 3 i ECB-stadgan) är att utforma och genomföra unionens monetära politik, att genomföra valutatransaktioner enligt bestämmelserna i artikel 219 i EUF-fördraget, att inneha och förvalta medlemsstaternas officiella valutareserver och att främja väl fungerande betalningssystem.

3. Befogenheter och instrument

ECB har ensamrätt att tillåta utgivning av eurosedlar. Medlemsstaterna får ge ut mynt efter ECB:s godkännande av upplagens volym (artikel 128 i EUF-fördraget). ECB ska anta de bestämmelser och fatta de beslut som behövs för att fullgöra de uppgifter som har anförtrotts ECBS genom fördragen och ECB-stadgan. Dessutom ska ECB avge rekommendationer och yttranden (artikel 132 i EUF-fördraget). ECB måste höras om varje förslag till unionsrättsakt inom dess behörighetsområde och av de nationella myndigheterna om varje förslag till rättsregler inom dess behörighetsområde (artikel 127.4 i EUF-fördraget). ECB kan avge yttranden om frågor som är föremål för samråd. ECB ska också höras om beslut om fastställande av gemensamma ståndpunkter och om åtgärder för att säkerställa en enad representation av euroområdet inom internationella finansiella institutioner (artikel 138 i EUF-fördraget). Med de nationella centralbankernas stöd ska ECB samla in de statistiska uppgifter som behövs, antingen från de behöriga nationella myndigheterna eller direkt från de ekonomiska aktörerna (artikel 5 i ECB-stadgan). I ECB-stadgan förtecknas olika instrument som ECB kan använda för att uppfylla sina monetära funktioner. ECB och de nationella centralbankerna får öppna konton för kreditinstitut, offentliga organ och andra marknadsaktörer och som säkerhet ta emot tillgångar. ECB kan utföra öppna marknadstransaktioner och kredittransaktioner och kräva minimireserver. ECB-rådet får också besluta med två tredjedelars majoritet om andra instrument för monetär kontroll. Förbudet mot monetär finansiering (artikel 123 i EUF-fördraget) sätter dock begränsningar för användningen av monetära instrument. För att säkerställa effektiva och sunda clearing- och betalningssystem får ECB tillhandahålla infrastruktur

och bestämma övervakningsmetoder. ECB får också upprätta förbindelser med centralbanker och finansinstitut i andra länder och med internationella organisationer.

4. Medlemsstater med undantag eller "opt-out"

I artiklarna 139–144 i EUF-fördraget fastställs särskilda bestämmelser för medlemsstater som har en fördragsenlig förpliktelse att anta euron men som ännu inte uppfyllt villkoren för detta (medlemsstater med undantag). Vissa fördragsbestämmelser är inte tillämpliga på dessa medlemsstater, dvs. målen och uppgifterna för ECBS (artikel 127.1–3 och 127.5 i EUF-fördraget) och utgivning av euromynt (artikel 128 i EUF-fördraget). Danmark har beviljats "opt-out" och behöver därför inte ansluta sig till euroområdet, enligt protokoll nr 16 som är fogat till EUF-fördraget.

B. Tillsynsfunktion

Sedan november 2014 har ECB haft ansvaret för tillsynen över alla kreditinstitut (antingen direkt för de största bankerna eller indirekt för övriga kreditinstitut) i de medlemsstater som deltar i den gemensamma tillsynsmekanismen (SSM). ECB samarbetar i denna funktion med de andra enheterna som utgör det europeiska systemet för finansiell tillsyn (ESFS). ECB och de nationella behöriga myndigheterna i euroområdet bildar tillsammans den gemensamma tillsynsmekanismen (SSM). Behöriga myndigheter i medlemsstater utanför euroområdet får delta i SSM. ECB utövar direkt tillsyn över de största bankerna medan de nationella tillsynsmyndigheterna fortfarande övervakar övriga banker. ECB:s och de nationella tillsynsmyndigheternas främsta uppgifter är att kontrollera att bankerna efterlever EU:s regler för bankverksamhet och att behandla eventuella problem i ett tidigt skede.

1. Administrativt organ: tillsynsnämnden

ECB:s tillsynsnämnd består av en ordförande, en vice ordförande, fyra representanter för ECB (vars uppgifter behöver inte vara direkt förknippade med ECB:s monetära funktion) och en representant för den nationella behöriga myndigheten i varje medlemsstat som deltar i SSM. Europaparlamentet ska godkänna ECB:s förslag till ordförande och vice ordförande. Tillsynsnämndens beslut fattas med enkel majoritet. Tillsynsnämnden är ett internt organ som har i uppdrag att planera, förbereda och genomföra de tillsynsfunktioner som tilldelats ECB. Tillsynsnämnden utarbetar fullständiga utkast till tillsynsbeslut och lägger fram dem inför ECB-rådet. Besluten antas om ECB-rådet inte motsätter sig dem inom en angiven tidsperiod. Om en deltagande medlemsstat utanför euroområdet inte samtycker till ett utkast till beslut från ECB-rådet gäller ett särskilt förfarande och den berörda medlemsstaten får till och med begära att det nära samarbetet avbryts.

2. Syfte och uppgifter

I egenskap av banktillsynsmyndighet ingår det i ECB:s uppgifter att bevilja och dra tillbaka tillstånd för kreditinstitut, säkerställa efterlevnaden av tillsynskraven, utföra tillsynsgranskningar och delta i extra tillsyn över finansiella konglomerat. ECB har också till uppgift att ta itu med systemriskerna och makroprudentiella riskerna.

3. Befogenheter och instrument

För att kunna utföra sin tillsynsroll har ECB utredningsbefogenheter (begäran om information, allmänna utredningar, inspektioner på plats) och specifika tillsynsbefogenheter (t.ex. tillstånd för kreditinstitut). ECB har också befogenhet att utkräva administrativa böter. ECB kan också kräva att kreditinstitut ska ha större kapitalbuffertar.

C. Övriga funktioner

Det finns även andra rättsliga grunder som ger ECB uppgifter. Genom fördraget om inrättande av Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM) (trädde i kraft i september 2012), blev ESM en internationell finansiell institution och ECB fick vissa uppgifter, huvudsakligen bedömning och analys, när det gäller beviljande av finansiellt stöd. Enligt inrättandeförordningen för Europeiska systemrisknämnden (ESRB), som ansvarar för makrotillsynen över det finansiella systemet inom Europeiska unionen, ska ECB tillhandahålla ESRB ett sekretariat som ger analytiskt, statistiskt, logistiskt och administrativt stöd. Ordföranden för ECB ska även vara ordförande för ESRB. ECB har en rådgivande roll när det gäller bedömningen av resolutionsplanerna för kreditinstitut i enlighet med direktivet om inrättande av en ram för återhämtning och resolution av kreditinstitut och värdepappersföretag (BRRD) och förordningen om den gemensamma resolutionsmekanismen. Inom den gemensamma resolutionsmekanismen (SRM) bedömer ECB huruvida ett kreditinstitut är på obestånd eller sannolikt kommer att hamna på obestånd och informerar Europeiska kommissionen och den gemensamma resolutionsnämnden om detta. Resolutionsmyndigheterna kommer att ha ansvaret för att besluta om lämplig resolutionsåtgärd. Den gemensamma resolutionsnämnden är det centrala beslutsorganet inom den gemensamma resolutionsmekanismen. Dess uppdrag består i att säkerställa att kreditinstitut och andra enheter som ingår i dess ansvarsområde och som har drabbats av stora svårigheter, genomgår effektiv resolution till minsta möjliga kostnader för skattebetalarna och realekonomin. Den gemensamma resolutionsnämnden är i full drift sedan den 1 januari 2016.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

ECB:s ordförande ska rapportera till parlamentet om monetära frågor i en monetär dialog varje kvartal. ECB ska också utarbeta en årlig rapport om den monetära politiken som ska läggas fram inför Europaparlamentet. Europaparlamentet antar en resolution om denna årliga rapport. Europaparlamentets ledamöter kan ställa frågor för skriftligt besvarande till ECB. Parlamentet rådfrågas också i [förfarandet för utnämning av ledamöter i ECB:s direktion](#).

ECB:s nya tillsynsbefogenheter åtföljs av nya ansvarighetskrav som fastställs i SSM-förordningen. De praktiska formerna styrs av ett interinstitutionellt avtal mellan parlamentet och ECB. Ansvarighetskraven innebär att tillsynsnämndens ordförande ska infinna sig i det ansvariga utskottet (utskottet för ekonomi och valutafrågor, ECON), svara på frågor från Europaparlamentet, och på begäran föra konfidentiella muntliga diskussioner med det ansvariga utskottets ordförande och vice ordförande. Dessutom ska ECB utarbeta en årlig tillsynsrapport, som tillsynsnämndens ordförande ska lägga fram inför Europaparlamentet.

Dražen Rakić
12/2020

